

визначення нормативів оцінювання не впливали побічні чинники (вимоги ректоратів, деканатів щодо недопущення «відсіву» студентів, як наслідок заниження вимог і завищення оцінок, і як побічний ефект – підготовка некваліфікованих фахівців).

Отже, підсумовуючи тему контролю та оцінювання знань студентів зазначимо, що вони дійсно являються ціннісною складовою навчального процесу, адже покликані забезпечити ефективність формування знань умінь та навичок студентів, стимулювати та заохотити навчальну діяльність та навчальну самостійність. Викладач при оцінюванні, маючи на «озброєнні» як традиційні методи, так і альтернативні, повинен вдумливо і чітко підходити до їх вибору, бути принциповим, враховувати психолого-педагогічні аспекти, уникати помилок, поважати студента та його знання, стимулювати до росту та розвитку.

Оцінювання для викладача – це індикатор ступеня та якості засвоєння інформації студентами, а для студента оцінювання – це можливість резюмувати вивчене, тим самим створюючи підґрунтя для нового.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Канівець Т.М. Основи педагогічного оцінювання: [навчально-методичний посібник]. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. 102 с.
2. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: Знання, 2005. 486 с. (Вища освіта ХХІ століття)
3. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч. посіб. К.: Вища шк., 2005. 239 с.
4. Щербак О. І., Софій Н. З., Бович Б. Ю. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень: Навчально-методичний посібник / За наук. ред. О. І. Щербак. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», 2014. 136 с.

Мирослава ВІННИЧУК

аспірантка,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка,

Тернопіль, Україна

vinnny26@elr.tnpu.edu.ua

ОСВІТНІЙ ДІАЛОГ ЯК МЕХАНІЗМ СТАНОВЛЕННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ

У наш час високих технологій, надзвичайно швидкого інформаційного потоку відбуваються фундаментальні зміни у світосприйнятті та системі цінностей людей. Освіта – одна з найчутливіших до таких змін суспільна структура, бо є своєрідним мостом між мудрістю минулого і звершеннями майбутнього. У зв'язку з цим виникає необхідність врівноваження

можливостей, які надає система освіти, до потреб і запитів сучасної людини.

Зараз уся Україна знаходиться в умовах ціннісних перебудов, тригером для яких стала повномасштабна війна. Сьогодні, як ніколи раніше важливо, щоб освітнє середовище сприяло становленню особистості майбутнього фахівця в єдності мисленнєвого, емоційного і ціннісного компонентів. Орієнтації на механічне засвоєння інформації недостатньо, про що В. Кремень пише так: «Поки людина творить акт порівняння зовнішніх предметів, що не стосуються її, і не залучає саму себе до акту порівняння – вона не мислить» [1].

У процесі мислення не може брати участь індивід, як біологічна істота, тут необхідна залученість особистості, внутрішнього «Я» людини. Ця внутрішня реальність знаходить відображення в поведінці, звичках, переконаннях, очікуваннях та інтересах, що у своїй сукупності є особистісними цінностями людини. Саме з цього освіта має починатись, і водночас, бути на це спрямована.

Оскільки студент починає свою професійну підготовку не з чистого аркуша, а на основі досвіду навчання у школі, розглянемо цінності в освіті у широкому значенні. Науковці виділяють два загальні підходи до виховання цінностей, описаних у літературі. Перший – це традиційний підхід: передача моралі суспільства через виховання характеру, безпосереднє навчання та використання нагород і покарань. На противагу цьому, прогресивний або конструктивістський підхід наголошує на активній побудові дітьми (тими, хто навчається, у більш широкому розумінні концепції) морального відчуття та розвитку особистої прихильності до принципів справедливості та турботи про добробут інших через процеси соціальної взаємодії та морального дискурсу. Якщо традиційний підхід спрямований на навчання та дисциплінування учнів для того, щоб вони розвивали чесноти (чесність, працьовитість, доброта, патріотичність, відповідальність) та відповідали домінуючим цінностям, законним правилам та авторитету суспільства, то другий підхід сприяє моральній автономії, розвитку раціонального мислення та становленню демократичних цінностей [3].

Проаналізувавши мету і способи її досягнення у таких підходах, можемо стверджувати, що в гуманістичному суспільстві, де основними постулатами є рівність, свобода волі, творчість і активність, ефективною буде саме конструктивістська концепція. Оскільки основним середовищем існування і становлення цінностей тут визначається соціальна взаємодія, то ефективною формою реалізації такого навчання може стати освітній діалог.

Найперше важливо очистити розуміння терміну «діалог» від стереотипного уявлення про переклад першої частини слова як «два» і введення таким чином якоїсь числової межі для учасників бесіди. В етимологічному словнику англійської мови знаходимо пояснення про те, що в латинській мові словотвірний елемент *dia-* означає «наскрізь, у різних напрямках, між», у грецькій – «через, всюди» [4]. Плутаючи його з часткою *duo-*, ми переводимо діалог у чисто формальну схему присутності двох чи більше осіб, вихолощуючи таким чином основний зміст розвитку через розмову, обміну цінностями між людьми, наскрізного розгляду проблеми у різних напрямках.

Таким чином, освітній діалог постає значно складнішим процесом, аніж звична одностороння передача інформації від викладача до студента в традиційній парадигмі освіти. Г. Радчук наголошує на тому, що простого акту комунікації недостатньо, бо він «базується на маніпуляції свідомістю іншої людини, безособовий – адресований усім, і практично зводить навчання до наuczіння». Психологиня розглядає освітній діалог як такий інтенціональний акт спілкування, що «звернений до кожного індивідуально, забезпечує можливість студенту самостійно та вільно будувати свою систему цінностей у процесі переживання ціннісних позицій, емоційного та рефлексивного ставлення до цінностей Іншого та своїх власних, що перетворює ціннісне ставлення у цілісно-духовне, а не в одностороннє – емоційне або раціональне» [2, с. 277].

Основою діалогічної взаємодії є суб'єкт-суб'єктні стосунки. Викладач і студент у кожній освітній ситуації виступають рівними особистостями. Безумовно, вони відрізняються соціальним статусом, життєвим досвідом, рівнем знань, але все це надає спілкуванню різних векторів розгортання, а не перетворює педагогів на активних трансляторів беззаперечних істин, а студентів – на пасивних приймачів інформації. Тільки в позиціях рівний-рівному можливий повноцінний процес навчання, де знання народжується під час обміну думками, ціннісними позиціями та емоційними реакціями.

Головним завданням педагога є організація такого освітнього середовища, де студент ставав би частиною навчального процесу, кожна проблемна ситуація викликала б емоції, підтримувала б інтерес до її розв'язання. Інформація не перетвориться на знання, якщо не відбулося осмислення, оскільки «набуття особистісного досвіду, що призводить до особистісних змін, відбувається через актуалізацію смислових переживань у процесі навчання» [2, с. 197]. Процес наповнення знання особистісним смислом – індивідуальна робота, виконати її замість когось неможливо, але викладач здатен надихнути студента до ціннісного пошуку, створити в групі безпечні умови для розкриття особистості.

В освітньому діалозі основною «компетентністю» педагога має стати людськість. Високий інтелектуальний рівень, багатство методичного арсеналу в жодному разі не нівелюються, але викладач насамперед має бути носієм моральних цінностей, здатним щиро відкритися людям і без упереджень приймати інших. Завдяки цьому створюється така атмосфера, де вся увага спрямована на предметне обговорення, кожен учасник відчуває свою важливість у цій спільній діяльності, а тому активно долучається до роботи, тим самим створюючи нове для себе знання, набуваючи досвіду взаємодії в суспільстві і, в широкому розумінні, вибудовуючи власну особистість.

Отже, в межах гуманістичної парадигми вищої освіти, до якої тяжіє наше суспільство, в центрі уваги має бути особистість майбутнього професіонала, її гармонійний розвиток. Зробити це можна за умови подолання відірваності процесу навчання від ціннісно-сислової сфери самих суб'єктів освіти. Завдяки освітньому діалогу стає можливим переведення інформації з рівня значень в площину осмислених знань, які стають особистісним здобутком кожного студента.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кремень В. Г. Синергетична модель розвитку освіти. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Вип. 82. Вінниця-Київ, 2015. С. 7–15.
2. Радчук Г. К. Аксіопсихологія вищої школи : монографія. Тернопіль, ТНПУ, 2014. 380 с.
3. Gamage K., Dehideniya D., Ekanayake S. Y. The Role of Personal Values in Learning Approaches and Student Achievements. *Behavioral sciences (Basel)*. 2021. Vol 11, 102. <https://doi.org/10.3390/bs11070102>
4. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/word/dialogue> (дата звернення: 28.04.2022).

Роксолана КУЗИШИН

аспірантка,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка,

Тернопіль, Україна

lroksolana@gmail.com

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ В ДОПОВІДЯХ РИМСЬКОГО КЛУБУ

Римський клуб від початку свого існування акцентував увагу на ключових питаннях сучасності. В своїх доповідях його учасники традиційно робили аналітичні огляди та прогнози щодо розвитку світоустрою.